

غمب شی کہ درین شب مید فرمائی
گوئی خورشید ترا در غم جو کان باشد
نظر اندر رخ خورشید در خشان باشد
با دحسنے گئے ہوا می فوجان در
مطلع بجمال تو چونگس نگران بر خیرم
وار سعد کار بجوان از سر جان بر خیرم
خلقی محبت و جوست سر جان فنا ده
شور پر گان مویت در ہمدرگر فنا ده
پازی نگر کرد او اوت بازارین حربین هاش
مید ہم جان کچ گر جان جهانم باشے
نگران باشد اگر تو نگرانم باشے
غرض من چکی آنکہ تو انم باشے
دار اقبال از غم و از مابتاب روئے
مطلع

غزل

غزل

مطلع

شب فراق ترا در دصل پیہیست
جم جو کان قوتا زلف پرشیان باشد
در تحلی کہ جہاں تو در آید بجلی
آب حیات را بعلت روان و بہ
صحیح مشکل کہ من از خواب گران بر خیرم
بر خیرم مر سر کو موتا جبان دارم
او از د جمالت تا در جمان فنا ده
سودانیان فرافت گرد تو ملکه بسته
سلمان فحش بیازی شه مات کرد اخ
صفنا کشته ام کہ قوتا نم باشے
پار گرد ون د غم مر د جمان پول موز
تو سر پا به آنی و بہم آن قواند
ای سر د گل عذار د سر اقبال جرسے

۳۶۵

شمع شبستان نکات رنگین شاعر شعلہ طبع میرراج الدین معلم سر احمد
پوده و تمہی نیت تخلص می نموده بعضی دیر اخوش بیان فزوین گفتہ اند و بعض
از شعر امی ماوراء النہر نوشته الفقہہ بہانست کہ مطاردہ کش با خواجه سلمان
مرقوم شده گویند در حمد سلطان ابو سعید در شهر ابهر ضعیفہ بو و صرفیہ نام مزید
و بیادت مشور و بھائیت دریافت معروف زن در روان جوانی معتقد و
بودند روزے قیامت خاتون خواہ رضایمہ سلطان بزمیات ہی لی صفحہ فوت

سراج الدین نیز در مجلس حاضر بود چون جام حاضر کردند خاتون گفت قدری
از پیغمبر خورده بی بی صفیه بنی پهنهند تا تبرکات آن بخواه بفرمود سراج الدین گفت اے
خاتون اگر شمار غبعت نمایند من تمام خورده بی بی که در پیش و ادم بخواه بهم
خاتون ازین سخن بهم پرآمد و فرمود ماسیله چند مرد سرداری سراج الدین بودند
سراج الدین صروردی کبوتر مجلس سلطان آمد و گفت امی خداوند طیفه از شعر
بهرزاده میخویدند خاتون از من بده سیلی خرید و حال باز نمود و هرگذاش سلطان
خاتون را می دیدم خندیده و می گفت طیفه از شاعران از زان خریدیم و
سراج الدین را غصت داد و من مطلع

خوشیدخت چون زهرکوئی برآید	فرباوزن و مردم شهر سویی برآید
و رآقش اهل عصر خرد و دستیست	رباعی فریچکس امید بیوه و می غست
و دستی که ز جو رپرسخ داریم بسر	ورده من هر که بیسته هم سود می بست

خواجہ صعود کل از مقصد ان خواجہ محافظه شیرازی بوده و متصل مرقد مولانا شیرازی در مصلاہ شیراز آسوده بسیار خوش گوسته و از وحشت ۳۱۷

برگل نیست که افتاده بطریق نیست	چنین وانع دل بدل خوینی کنیست
نم از خعن چنان شد که چل حبت فیما	ناله هر چند نشان داد که در پیر ہنست

بر ق محافظ ابرکم نثاری مولانا سید علی سجاری و زن عروضی و قافیه استاد کا
بود و با موکوچایی معارضات نموده مجلس کلامش را بجست این مطلع از وحشت ۳۱۸

تر از در گفت بقال من در صورتی هر	بی ای شتری پیکر قمر در خانه پیران
----------------------------------	-----------------------------------

شاعر نیکو اشعار امیر سادگان را این سید علی تخلص سے نموده و از هر کجا ۳۱۹

پیور بود خوش بگوست این مطلع از وست

گریکشی مرآبکش سخن قاب پیست	مطلع	گرقصیده جاگی است ترا این حبیب پیست
آدمی امی شمع مجلس را پوکش ساخته	مطلع	پایی چشم نماده هر خانه در دشنه

۲۱ شاعر شیخ زهران امید مرد کسیواه چروه بوده بدانها نهایش نسبت نموده اند
چنانچه این مطلع دمی دلیل این معنی است

علماء خویشته هر خوازه لام رخسار عیاری	سیاه رویه من کرد عاقبت کماری
مرگزد امره دعا حبیب در دمی پایان از مداحان دیرزا با نیست قبوده در تو آمد	پا در دل فریز سکان آسوده ویرهت

۲۲ غرفت خاله رخته در بود خلعت بر پیست
و پیست فخریه دندان دلولب مر جات
شاعر مکرم امیر شهم از امراء سلطان امید بوده مجملی تخلص می نموده
نکرش د بجوست از وست

شکر ایدل که و گر پار بصدید سیبا و جمال	گردن شاید عید است در آن خوش چال
بروز بکیسی خرساچه هنریت یار من	مطلع بی آن هنر ندار و ملاقت بشما هی این

۲۳ در میلی و مجنون شریعت بیمارانی سیلی این بیست خوب واقع شده
گوئی ذ قمش ز حمال گشته د
مانده سیب سال گشته د

۲۴ واقع روا فرنخی و جلی ساکون صاده علاجیں علی کلامش خالی از سویز
بوده و صورت کے تخلص مینموده

بمحبو بیست تن من زغم مر و سر	دل سودا زده ام چون گردی در موک
شاعر گرامی اعز الدین سماوی قزوینی است موئی معافی خوب شکافته دویان	

خند و پنجه و فات یافته از دست

خن کنم بجهه جان بپومنی تو مطلع که ناکسی مکند میل هشتمائی نو

۲۲۵

شایان قلا و هظرافت آفرینی شوخ طبع بی ادب سگ لوند قزوینی بصیر
ظرافت در مجلس شاد عباس ااضی راه داشته نوچی عیسی خان قورچی باش
از در خاوزدی میگذشت بحسب بکلیف او دی نشست سگی بطرن در واژه او
خوابیده بود خان منشار ایله پرسید که ایشان بخانه شما صب وارند گفت تورچی باش
مات گاهی شکار سخن تیز میگیرد و پر است

خواهدم کمپوت بسخار رفته بودی	قوک سگ نیزده بودی بچکار رفته بودی
------------------------------	-----------------------------------

دیباچه و فخر نداشت آفرینی محمد ابراهیم سالک قزوینی در عهد شاه جهان باش
پنهان آرد و با طالب کلرمی بوده جمعیتی آند و خسته بوطن فته فکرش و بحوت آن طبع او

عهر و گیم شوختی پشمان به خرا آین	این و با ادم گمی تلح و گمی شیرین است
میگرد از حسرت ز قمار قیامت رهیش	بکر اسناده برجسته خون در پايش

۲۲۶

علاسیلی از بلخ بوده ویراست

بهر کیم از زن که آنهم در دهان نمیگیرد	چون بتو پر بچشم باشد میزخم
---------------------------------------	----------------------------

۲۲۷

شاعر سخن پرور میر لشتم سحر دل و سیر حیدر معای بوده در عهد اکبر باش شاه پنهان
آرد و بود باز نحمدست مادل شاد و ای سیجا پور رفته ہمانجا گذشتہ ویراست

بی لخت جگر از فڑہ بگشت سر شکم	شترندہ مراز قاصد کم کم کرده کتابت
و تیست که چون صبح بایدین من کئے فرد	شمع سحوم کند و نفس بیش ندارم

۲۲۸

بیمار خوشگشت این مطلع از دست

شب که آندره نهرخ و پرده است خوابید^{۲۰}
پکوف و زمانه آبرو یک طرف متاپدید
شاعر متخلّک کرد و فراز میر سیری ملک بنا فتحه ملک
و ای شیراز من سنج نکند رس بوده و ساکن شد مقدس
لعلت روزی ملا حسین کاشی پیش میر سیری مطلعی برخواند میر گفت همیشه
شما چیزی نبود که نارا از پادر آرد گفت چنین که شمارا از پادر آرد طراق چوب
مشتریانست من کلامه

چو محروم شدی این از خود مشو
که محمد پیک نقطه مجرم شود
کل هندستان تمازو بیانی محمد علی سلیمان نهرافی شاعر ستیعه بوده اما بعض طفیف
یجای نیز از دست رئیس زاده چون از راه شیراز نکرد و از هند شد هزارکه ابو الحسن عربی
بندهست امام قلیخان بود با آنکه تباکو و فرق بود خان مشارا ایله فرمود تا قلیخان
برای دی آوردن اتفاقاً علیاً پیچ جبه بزرگ داشت سلیمان گفت از خانه پکند
مانند چمه پیشنهاد چون خان بومی ایله نیز قوی جبه بود آزروه خاطر شد و دیگر
تو بجهه نکرد با اینهمه از فقد و خبس عایت کرد سلیمان از انجارا هی هند شد
در سید و یو افق تختینا بست شهر اربیت بوده باشد بسیار معانینهای تانه یا
ققریانهای دستیت از داشتیاب پرداخته در انجام این چند بست از داشتیاب بوده که آیه

بصورت قویی کنترانسید خدا
ترکشیده دست از نکم خشید خدا
که احتیاج شگفت شیر ماوراء
نشیع چرس که چون تاج سینه دسر را

که موزتو اند از شده هم کمر گاشد
نار بود در و کار درست بسته نام
جیتو آسایا ب نجات ازو رسیلی را
بیاض و بدود ما پر خطر یار فنت
ابه بر دو کبواد و چپر عمان گشت
قرگان تو پیشون شب بیار در است
که آن تاب قیامت ستاره صبح است
سیده هند اشچه کر عیان گرداد شنام
و اخمامی بینه اسر با غم بگذارند قیاده
چون به بینند ترا نامه خدا یار گویند
بر اهل فتنه عیاد است از فریاد چنگ شد

بعیشی پایور هندستان عمر سری نیمی شد
سفید اینجا شد درست بند و ساق کشته
ز بین انسان لعلش همانی او نشین اوتا
ب خطر سانده بسی عشق مانکویان را
نویمارست و چمن و پی سامان گشت
چشم تو زیباری خود بر سر ناز است
شب و صالی اگر روزگر ده و دله
روه در سر کرم از دور بر افتاده سلیم
در ملا شمع ختن چون کانند آتش زد
بسته پرستان مکمال بوکه داری و درز
افلاک و شما عند از کینه جویی حق

مردک و پرده رهت کشی و خند این ملازم سلطان مراد بخش شیخ محمد سعید و فر
تمانی روزی سے دار و غیر عسلیانه شایعه عیاد بارند او شیخ

این رباعی نوشته فرستاد

هر حکم قوچون حکم کتاب است
ایمیں صفت مانع کتاب است

ایشی شایعه جناب تو جناب است
این پیله و بیله مطلع درست

پادشاه را نداق خوش آمد فرود که غیر از محل زمانه در هر جا که شیخ بیاید
مانع نشوند چون صاحب تران ثانی باشی خلعت سلطان مراد بخش
حکمل فتح را کر بیکه از عده هوسے روشناس بود و بوان رسید که اثر مقدر

گرده فرستاد روز اول صحبت پاسخ ناچاق انداد دست خون چگر سے خود
و آخر تاب تحمل نیا درود و قلمعه و شنک بر طرفی بکی را بنا شد و بکر را بنا مخود
نوشته در غلوبت بنظر سلطان در آورد و عرض کرد که بین ساعت هر کی ازین
دو شنک هر یارید کرد و الابدین خبیر کرد که خود را بکر خود را بکشید و
باور شاه بود نایا چار بر دشنه شیخ هر کرد شیخ خبر باقیه رفت سفر بر بست و نهاد
بر شاهزاد و شاق آمد شیخ دو سه نزد رسیده بود که نشان شاهزاده مشتمل بی
هزاران عنایت رسید شیخ در عرضه جواب بقصیم جبارت غزل مرح کرده
در ج کرد که مطلع شد افبیت

شکل بود بکوئی تو دیگر نشست	ما	پژوهیده است زلف تو بترنگست
وقصیده طولانی در نسبت امام علی موسی رضا علیه الهمة والعناد فتحه که تخلصت		
زیشت جنت اگر نیستی دلامایوس	مطلع	باين سرای سیسمی پچشته نایوس
تر اچ سچ شد از روشنی خدا رسیده	غزل	مرا زیهر تو شد چشم اشکبار سفید
زیهر دصل تو شد روزگار رسیده		هزار بار سیاه و هزار بار رسیده
اب غیلان گهر زیزی محمد صالح سمارت بر زی و در حمد شاهجهان بمند آمره و		۲۲۷
با منم خان متوجه شدگار رسیده و از کوت مطلع		

اگر ای رسیده چروه تندیم بجا است		دل نگشته نامو میانی می نهاد
کیا بهم سکینه در جی پرستی حبست بینا		کیا کیم ساغرش کم تردی بند
ستار می ناشنیلان بیک است از هند وستان هرا و ای پی باد شاد بایران		۲۲۸
رفته و بارزا احاسی و غیسره محبت و اشتته مر اجت نموده فرد		

رسید بارس از گروه و سخا هم	گر کشاید و خبری بن حواله گند	
۲۲۳ سماں آن در محمد شاہ جہان باادشاہ پند دستان آمدہ و پوائی وارد فقیر سر	این شعر از وسیع نگار دو آن نیست فرد	
در فرد فعل بو خبر خود پوائی قضا	ز دو تا نفسی کے نفسی می آید	
۲۲۴ ساعر با افادت پیر بلال الدین سیاوت از خوش گویان لاپور است	و معادل شیخ سید ندوست و پر است	
نمکن بفراز عمر خوشنیں بال و پر خود را	ب خود فلت اگر پون بور خواهی سر خود را	
رسید پر نمافن حنای عشرت ما	چو اتفاق اب اب با مام آفر و صلت	
که شمع از در فانوس در تماشای بود	کو ام ما چین و دش مجلس آر ابود	
چون نشہ شراب که در خواب پنگز	مالزت چیات ز غفلت نیافرستم	
چه عنکبوت دودیده هم تبارگاه	بیمن دل برقا لیش و دوز کو چه آه	
۲۲۶ سیکش میکده روزگار تغیث محمد افضل سر خوش از شعرای نیکو دشگاه بوده		
و بینصب داران عالمگیر باادشاہ مد نے تو طلب دنیا دویده اما بخت مساعد		
گمکرویده درح اکفر کے که ازان خیانه غود چکپس بصلو شایان شرمسار نفرموده		
بر شر اے خوش نصیب حسر تنا خورد بعضی از خیارا بجا کرد و چنانچه درینها باید		
جز بجا کس نزد او نیست		
چون تقدیع خسنا نہ ہمت خان نو و این دو پست از انت مسوی		
سر انگشت شاخ خود از یک اشارت		
که آب بسته رانیا ک داند		

خان موصوف فرمود که یکدست خلعت و بکراس اپ برای شما علیحد کرد که دادم
چون شایع تبلیغ است بخواه شما خواهیم فرماد و باز پرورنگان فل زدن رفوش پیچاره
باشد این چند روز از خانه پیرون نیامده آخر معلوم شد که قول طربه بکار پرداز
که سطربی پیش دمی می سردو محظوظ شده فرمود که فردا یار ببرداریم یا یک
جوال علم ببر طرب بسیار خوش قوت شده و صباح جاموشی و جوآل آورده
سلام کرد و گفت حسب الامر ببردار آورده ام حالا امیدوارم که غله پیام گفت
اسکے نادان حرنه و گفتنی من خرسند شدم حرنه من گفتم تو خرسند شد
و اد دستدار اینجا چه و خلت

تقلیل مخفی پیش و یقان فیض سردو و یقان سربر آورده و گفت اخچه
من فهمیده ام نیست مر ایز قائله باید آمد که بالفت ترا مش پرورد و بودم همین طور
او یعنی ناید و گفتش همین قسم بجهت فهمی گفت زیب فهمید القصه چون
سرخوش داشت که همیش بیهوده تصور کرد و دعده غلط نمود این راه باع
و همچنان پیش طرح کرد و سوای عالمش نمود

بر دولت بی فیض و داغت مفرود	ای پیغمبر تو زاد من دلت دلتر
بر عکس نشند نامز نیگه کافو	بی همتی دنام تو همت خالشت

چون بختیار خان عالمگیری نجات او رنگر نزد یک دهلی آباد کرد سرخوش قلعه نایخ
گفته بگذرانید که صریح تبار خیش نیست ای خلعت بختیار نگر آباد بود و مدد گفت
برین سرایے خرج شده ربیع آن را ایمه نزد او رم که بیام گفت ایمه طلب
از سرای نام سنت زر ما ضمیح کرد و نام شاهزاده فخر کرد که خوش گفت

بران کروه بباہم گریت گزیں ما | حکایت کرم روزگار را گویند

حاصل دنام اعدی می عیش شکی و شبی نیست و گرند در همان محمد بن عاصی
ارباب دولت صهابی خود را خسته اند چنانچه نواب بخشی الملک وح احمد خا
که محمد احمد ناسے نسب دار ازه راه و اسونگلی نظر بر اعتبار سکندر
پنگاپن کرد و شهرت داد که این مصرع از استع ع بر شریش هر که غشید
سکندر پیشود + چون رفتہ رفتہ آن ابیات بناوب مشاور الیه رسیده نادی را
حاضر آور دند نواب آن ابیات را پیش داد و گفت این راشا گفتہ
زیگش پرید و عرض کرد که اینکه ہیں شخص خوده است نواب گفت پرثیان
حال خواہی گفت نواب سلاست پرثیان احوال من خراب را باین سعادتے
هر ہبہ کشته نواب بعنایت خلعت و اسپ دوچند اضنافه و خدمت و اقونگا،
عاجی سفر فراز کرد و خصتش ندو

لطفت روز سپے پیری چاہی و دین مطلع شنوی شیخ ناصر علی سر بندے

الی فرده وردی بجان بین شد و زار استخوان بین

سر خوش چون بشنید بپرسید بیش خنده پر دے او خواهد

چرا این حاجت از حق خواهی ای پا شنوی دو ائمہ کرد من هیم اینقدر کار
گه مشئی حسن با اتش فساد دنیم

القصد سر خوش در آخر عمر بمعینی رسیده ازدواگزیده دیوانی و ذکر استغوار

دار و فقیهه یعنی چند بیت ازان یادگار بینگار و مطلع

بنگار نیت در شب هجران هست مرا | گرفت تو چشمی وہ جان بینه

زمین نشود نبرد پھو قظره گو هر را برد و دست مردن شان محبت گو هر را سکن جون نام خوب پهال حرف خویز را بسکن کر و سبجه تقویتے	کجا فقیر بدل جاده تو نگردا بندول بزرگ مال در جهان سخوش نیست ذوق گفتگوی طبع مال اندیش را کوزه دواب شد هر دانه هش
---	--

حروف الشیخ

مرشد ادیباً می کمل و حدت نظر شیخ الشیوخ شیخ سهستان الدین عمر
 و علن شریفیش شهر و داشت از اولاد حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنہ
 بوده با خواجہ خضر علیہ السلام علامات نبود و صحبت شیخ عبد القادر گیلانی نے
 قدس سرہ رسیده چنانچه شیخ عبد القادر فرموده آخر المشورین بالعراق
 از شیخ سعد الدین حموی پرسیدند که شیخ محب الدین را چون در یافی گفت نوراً
 نوراً بمالقیه النبی حصلع اللہ علیہ وسلم و شبی آخر مردان شیخ صاحب کمال
 بسیار اند از جمله شیخ بهار الدین را که بایقدر سرہ و سیر سادات حسینی رحمۃ
 اللہ علیہ و شیخ حمید الدین ناگوری رحمۃ اللہ علیہ و بسیاری از مشائخ صفا:
 کرامت و مالک خرقه عادات خرقه از شیخ یافته اند شرح کلامات شیخ راد و فخر
 چد اگاهانه باید که بقید حسر بر در آید الحاصل تصانیف شیخ کرد که بمنظمه اتفاق
 اتفاق دست داشت از جمله عوارف رشت اصلیح هر کاه هر دی تسلی شدی
 بحمدی تعالیٰ باز کشتن و رفع اشکان کردی و فات شیخ درست ششده و سی دو
 واقع شده مرقد مبارکش در خطه بنداد است من ارشاده در بارعی

اید و دست دارد و علامت اوست ہمہ	سرای ارشادی و نیت اوست ہمہ
---------------------------------	----------------------------

لتو دیده ندارے کے کہہ میں اور از خود قدم تا بستہ اوست ۲۳۸

زیدہ و اسلام و لایت سلطنت شاہ شرف بی علی قلمبند قدس سرہ اندر قدر
وطن خود بمنہ تشریف فرمودہ ور قصبه پانی پت اقوامت نموده کاہی در کنادہ
کہ متصل قصبه نہ کوئی تشریف میدہشت ذات بمحکمہ کمالاتش از جملہ ابد المان
بود و چنانچہ مقدمہ مبارکش در بر ور قصبه و قست و ایں زیارت از هر دو عالمی
می پرند خورشی رومتی بجہی دہشمہ کہ اکثر اوقات کفت از داں مبارکش
میرفت و پرواہی خور و دخواب نداشت مریدے کے کتاب ساختہ آوردی دو دینا
گفت کہ با حضرت پیر و بیانی و اپنیا خوردہ از از خدا پہلو تھی نکرد چیزی با چیز
آن زمان می فرمود بجا ورہی کتاب پیش می پرداں حضرت خادی و عرش
فرمی پردوہ باتی از داں فرمی اندراخت روزے آن مریدے کے وہشت
پسر خود را بعد می خدمت بپرگناشت رسی نیز پسخوار پر کتاب پیش برداہی
آن حضرت کتاب خودہ سفل مینہ اخت آن پسر برداشت و بخوردے انور
برد پیش برایں حال آگاہی یافت با کتاب ساختہ آورد و پسر خود را پرداخت
پیش خود قائم کرد و کتاب پسخشن گردہ است و صفت آن کتاب در غبت کہہ
آغا برداز زبان مبارک پر آمد کہ بپارہ کو پا پسرش زندہ پیش دوید و پریش
وی را کسو کر دو کتاب از دستش گرفت و چیش بر و گویند علام شہر با تھائی
آن چناب رنگہ و تکلیف نماز نمود کہ آن حضرت فرمود و خیرت شما و نبیت
کہ پرو دید و الائچا ہمہ را اموشیں سگرد احمد لرزہ بر اندازم آنها اتفاق اکثر ہے
از پیش گر نہیں دل بسیارے سر و قدم آن بسیار گہداشتہ دو از جسے یاد نہیں

تو بگرد وسته علاء الدین خلبی با شاد و بی حضرت امیر خسر و رحمة الله عليه
با جاوت حضرت سلطان المشائخ حضرت نظام الدین او پیا قدس سر و تعالیٰ چیز
بیان نخست شاد شفت بوعلی تکنده رحمة الله عليه فرستاد حضرت نظام الملة
او قدر رخصت از امیر فرمود که اپنے شاد شرف الدین بوعلی تکنده را شاد فرماد
پس و جان مسلم خواهی داشت و اعتراض نخواهی آورد و چون امیر بپالی بت
رسید عرض کردند باین طرق که امیر خسر و فرستاد و نظام الدین از شهر و بله
آمد و آن حضرت اجازت حضور فرمود چون امیر بحضور در آمد بین بان ہندی و
خسر و بھری کو تراویح کوئیند امیر سر بر زمین شاد و گفت سبیل باز فرمود
از هر بیان سے خود گبو امیر این خشنی از تقدیفها تا خود بخواهد تخلی

اگر امید وصل پا شد آنقدر و شوایست
دو کاره این نکره شاد و دست این چو از
وین عجیب آن وقت میگذرد که کس پدر از
هر چوبنی دوست را با این دیانت کشاند
بر تن خسر و که این گل که آن زمان است

یکم کیمی با پیش مشکل چون فراق شافت
ما شقا مرا و بجهان بکسان نباشد زنگ
حلق را بیدار پاید بوزار آب پشم من
یک قدم بر لفس خونه دان دگر بر کوئی فو
پنگ کوئیند می بوزار بند ای بست پرت

شاوه شرف الدین فرش رو خسر و خوش میگوئی و خوش خواسته بود
و خوش خواسته رفت ازان در ویشان نیز بشنو این غزل فرمودند

خسر و کیمکه حاتمه بجزید را در است
کو غار فیکه منظر او عرض اکبر است
این عقل دعلم حسی و رسی محضر است

و سیم خسر و ان بر ما فعل است راحت
یمن غ دار و می نعمت تقبان عشق
عقل کی است علم لعل بجارتان

لوح جمال و دست مراد را برآورده است	درین شرف نبود و ایوان ایجاد شد
لیزنا بیان و درین اسیر را تحریر کرد و گریت مکفت دیرین محل بزمیان پنجابی و فرمود	روانه همی ایوان کچھ بوجدد ایشی یعنی گردی کرنی آیا چشمی می فرمی همراه میر
برین مسیگ کرد که خوش سے نئے فهم آن حضرت ازین سخن نهایت محظوظ شد	برین مسیگ کرد که پیغمبر می خواهد ایشان را مسخر و ز
مشترکاً او و بیان تاملع بحال امیر مسند ول داشت و خادمان آمسه روز	با شار و آن حضر بیت خوبی فهم کرد و ز در روز سوم میادگاری برای شیخ
نظام الدین او لیلیا و سلطان علیار الدین و او را خصت فرمود و بسلطان این	نظام الدین او لیلیا و سلطان علیار الدین و او را خصت فرمود و بسلطان این
دو کلمه ایشان نبود و که علامی خلیجی خاطر و بی مقرر داند که نابندگان خدا می تقاضائے	زندگانی نیکو کند غرض حضرت شیخ مردان اجلال الدین رومنی و شمس الدین تبریزی
این داشته این بیت از کلام افاضت اختمام آن جناب است	این داشته این بیت از کلام افاضت اختمام آن جناب است
رده سلام است و زندگی بود شیخ فرزان	تو بایسی خودی نداری گبوبی دوست

هم از اون جناب است غزل

غیرت از چشم بر مردم و می تو دیدن ندیم	کوش ایزه قدریت قو شنیدن ندیم
بدریه رومی تو گرسنگی خود و عالم گرشید	بعلیم اند که حسره و می تو دیدن ندیم
گر بیاید علاکه الموت که جان نمی برد	ما نه بینیم رخ تو روح ریدن ندیم
اگر بشی وصل و بد دست تو از غایبت	تا قیامت افتد و صبح دیدن ندیم
گر به پروردی کند باز پریدن ندیم	گر به پروردی کند باز پریدن ندیم
شرف از باود و ز دبوسی زلطف گیر	باور انیزه و بین دیر و زیدن ندیم
خواهاتی شدم مستانه جامی غزل	ندیم نه از حلای و از حسر امی

زندگ کفر و ریحان در گذشتہ
آوازه عشق نا بصر خانہ سید ربانی در دل مابخوبیش دیگانہ سید
از درود غم عشق بصر جا کرد و مامن سید
گویند این رباعی نیز از کلام آن حضرت است

دل کرد بسی لگاد در دفتر عشق	رباعی	جز بیت رخت مدید اند خوش عشق
چند ایکم رخت نند بر حسن		پچاره دلم عشق نند بر عشق

عارت رباین ملا شاه بد خشانی در اوائل کمر فقر بسته از هر خرسنے خوشید و از
هر خواسته تو شه پرداشتہ آخر پنهانی فاید تو فیق و ملا و ذمی بخت و قیمت
در واره اسلامت لابور بخوبیت شاه میر قدس صدر دینیده تا دست چهارم
جهمه را دست بنا کی مایید شاه نکور چون ملبش چشت وید فرمود که اے
بد خشانی در آفتاب امتحان گذاختی و سنگ سیاه خود را علی بی بھاست
حال بخیشه و گناره زیبار و دلباس گذاختی و سنگ سیاه خود را از حرک پاک
بشوی که با تو صحبت و اریحه ملا گفت برخاست در بر گنار و ریارفت شخصی دید که
میان آب استاده دمی بلکه گفت لباس فود را بده تا بشویم لایقیت نکرد
و مشغول لشست شوی بخت خود شد چون فارغ شد و بخوبیت شاه میر شفعت
پیش کرد فطر مبارکش بلای افق و تبرک کرد و گفت که حضرت علیشست لباس تو
میکرد چرا ندادی و از همان وقت متوجه ترمیت شد و در آنک مدت بدریج
کمال سلوك رسانید طلاق بعد رحلت پیر کشمیر سید و اقامست وزیر و وزیر
شاه جهان با و شاه علامی دہلی محضر کردند که ملا شاه درین بیت که گفته

پنجه در حیثیت خدا و امام مصطفی دارم
اهاشت په حضرت رسول کرد و اجبہ العمل است با و شاه محضر فضل اگر فسته
غزیت کشید که و بلا شاد و امن و موده گفت که این بیت از شاست ملا فرمود
که این سفر بوجی سترگ می آید که در میان خود و خدا و مصطفی تفرقی کرد
و این در عده هجده ماه سترگ است شاد جهان معتقد کردند و اهل کشمیر جملع کردند
که علام شاه با و شاه را بخر کرد و استخچون دعویی الوهیست یکنند خویش خد
و قلش لازم است شمع انبود شده بین اراده رفته بخون و بروی علام شاه
شدند بسیار حی سر صحبت کرد شفعت و کافر مسنه گزینه رفته کمالات آن قطب
خارج از اندازه سخراج و تقریب است در سال هزار و بیست و سه کیمی میان کلامه با

پنجه از بصر ملند و پسی گزینه
پیش ایشان خدا پرسنی گزینه
در خانه پیش نویست و در خانه خود
هر گز نکنند زیارت حق خود
تو یعنی خدمایی بخند افی بخدا
نظره بیان آب چوید در بیان
و صعوده اپنے گرفت لذت
ایشان بمه کار ہے بیکار لذت

در پیش فشرده شور مسنجی گزینه
با پیچ پرستان خدا پیچ گموی
بیرون مرد از نکاره و برآمده خود
ای خواجہ مرد بکعبه ز آفر و که خدا
امی آنکه خدا اے را بچوئی هر طرا و لکه
ذر حبسن تو یقین بیان می ماند
در در سده اپنے مجتبی پار فست
انگکاہ که مسجد تگزیده دیم

شهر بار عالی جاہ ابو الفوارس شاه بیخلع با و شاه خواجہ حافظه شیراز
و شیخ عمار الدین فقیه کرمانیست برادر شریعت سلطان محمود با و بنابر

خصوصت تاج و نجفت عداوت داشت چون و می ببرد در حق و می این باعی بگفت

میکرد خصوصت از پی تاج و میکرد

دو زیر زمین گرفت و مارونی هن

محمود برادر مشم شیر کمین

کرد پیغم و نجف تا بر آساید حمله

۲۴) شهر ما را پیش نمایند تا شاه کیمود حما برای را پادشاه و الاجایی بود و بجهاتی بسیار

تو از شاه فرموده چون سلطان نکسر کسی را تهمکش تعین نموده آن شخص

ویران نده پیش بادشت و بروزی که سلطان جشن علیهم تشریف

داده بود و در اول آبان شخص عتاب فرموده که هر روز نده واری دلان که

شاه نمایور را باعی گفتہ بدینه رسانید سلطان را بعایت خوش آمد

چشم بوسید و از سر خون او در گذشت و تهام سهاب مجلس را بلوی

بنجشید و نکسر ایز انعام فرمود و آن را باعی نمیست

من خاک تو در چشم خرد می آدم

می آیم و بگروان خود می آدم

بمال ملعت خوشید را تباوه کنم

من خاک تو در چشم خرد می آدم

می خواسته بدرست کس نتوان داد

نمی که چون بفیض اپفلان لگنا کنم

۲۵) سلامین نازک او اشیا و غریب هزار شاعر گرامی دعا صد و می چاوت امیست

با می بگیرم و عابر جان پا من بگشید

ای و آن مریض که بنجشید و بادره

دوستان هر که گذر سوی فرار من گشید

بازم با می جان فخر آنها و پا بر کشد

۲۶) ابره طیر ادمع گهر نزدی شاعر بزرگ سخن هنریت تبرزی کسب استعداد اوان

مولانا نسایق کرده اما بعضی ابیات مغثتوش و برا برآورده و فتح ساخته

سمو اللسان نام نهاده استاد رنجید و نه جان نیز هنریت کشاده عنقریب

در سال خصده پنجاه و در آرد بیل طائیر و حش از نفس غنیمی او به پرواز
نماده و قمی قصیده در مدح عنایت کمره کبود چشم مستوفی شاه طهماسب
گفته و صدکه نیافرته از جرم ترکیب بند سے در چوانثا منوده شاد قبتلش
فرمان داد شریف عرض کرد که با دشاد بکسر تمه آن بجورا احصنا نمایند بعد از آن
هر چه خواهند حکم فرمایند شاد اجابت کرد و بعد از استماع آن هم بغریب غیله
بسیار گردید و حکم کرد که شریف بعد از خواهی خواجه عیاث الدین قیام نماید
و خواجه از خذر تا خبر صد سی قومن جائزه این بند از آن ترکیب است عزیز

<p>چرا که آینه ات در حباب نگارت ترانیاں که میگل کرد و ز عفران راست کز و همیشه فروزان چرانع او بارت اگر کنند اشارت کنند و بسیار است کز اون دو شنیشه و اشانش و پیار پید گشته زیک و گهر با خسرو بعد عمر کیه بر جانان خبری می آید خیل هاتم شوی خیل مزارم بشه</p>	<p>کسی چشم کبود تو کم منوده است مرا کمان که ز نیست و افع بزیر نیخ ز آتش ول ما در گرفته گوگردی است ز لا جود و گینه است کمک نمکند بو قت گردید و قار دره خنکسته بود نه چشم در است بر و می اندق شهر بی خوبی کاش گندار و که بضمون سیخ چون شوم کشید عشق تو چنان من که بگز</p>
--	---

طیبر تن گندار می ایسه ستاہی بیزداری طویل شکرستان خوش کلاست
و امن شریه مولوی جامی می دیو اندسته

<p>بیچاره بوز ناشیز نه بده شادی از دست تو اینها پیکشد</p>	<p>هر کس که شبی نشست با او سیکشند پیکان زدل آه از بگز</p>
---	---

ملا شوکتی شاعر سلیمان بود و هاشم محمد ابراهیم بندامد و پنجمین پسر ملکه امپراتوری را جو پست
پسر می شنیدند و خوشنگوست از دست

و بدی از دوره و دانسته تغافل کرد خوب کرد که ترا خوب تماشا کرد

سیراب چشم نیز سرمه ای پر شریفی مشهدی شاعر گرامیست و عالم حضرت علوی
جامی خوش و بجوت و این قطع از دست

بکم سیل غشت از دید و دادم گزد و روز بعمر تو مرا چون شب ماتم گزد و

مولانا شبلی و احمد دیره خوش کلامیست و عاصم رسولی جامی بسیار خوشندا
و این قطع دی راست

و حقیقی را رقیب می زد چه ب
لطفتم ای سگ چیز از دست

فاضل بے نظر و شاعر متین هاک اشعاری آنها که مولانا شرق الدین
سفر و مولدش سفر دوست من مضافات اصفهان سخن پر پیغمبریل بوده است
و از خوبی شان شیخ کمال الدین اسماعیل دیر است

کلش امسال بہمی دنوازی دیگرست
تریست بانع چه سودت مر ابریخ دست
دار خشد بر سمن ای سنبیل تو جلان کرد
سرور اقامات مهنا کی ہو بر علک نشاند
روح راخنده نو شیخ دست جان فزو
نا فطره و تیست عزیز شکر از زان کرد

<p>خلی ز غالیه بر رومی آفتاب کشید نهر جانت فدا تا بجانب چو رسید تاشا کنهم می خوبم راز گویم</p>	<p>رخت ز سبل تبر من مقاب کشید زی ز بوی تو جان نزد تماجنه همراه بیکش و محبت تو ان داشت با تو</p>
--	---

۲۶۹
مولانا شیخی می اینی لک الشواری سلیمان یعقوب پوده بحمد و فافش مردن
بندرست مادل شاد شتا فته و رهایت های کلی یافته روزے باشد اه حکم
کرد که بجز از هر دو یک کرت هر قدر ز که از دست است برداشته شود گیری چون مولانا
بسبب سفر منعوت و ناتوانی داشت بعض رسانید که روز یکم متوجه این درگاه
شده اند و چندان ازین قوت و کشتیم چه باشد که بعد از چند روز که آن قوت
عود نماید بدین خدمت روح پرور صراحت شود با او شاهزاده و ایں لب چشم
شیرین کرد و گفت نشانیده عی که افتخاست و تماضی و طالب رازان وارد
دو گرت در خزانه رومی و هرچه از دست برآید قصه زنگنه چون اینستی مراد
مولانا بود شکافته و خندان بز جاست و بجز از شتافت و در دو گرت چیزی نهای
بیست و پنج هزار هزار طلا بردن آور چون این خبر به پادشاه رسید گفت
هرست پیگفت که طاقت ندارم چکویم جانب خوش بلبی و هشت ضرورت از دست

<p>پند کشتیم تویی تو بودی بجهنم</p>	<p>بر سرخ جامه نظر از دور و حسنیم</p>
-------------------------------------	---------------------------------------

لعلست فاسقی در شب تاریک ما فویه خود را بشو هر شش ملطف کرد و کیا ایک
پالش برداشت دور و غول پرداشت وی از خواب چربیت و گفت و گفت و گفت
وز و وز و وز و زش حال در یافته خود را بر و بیگاند و گفت تو از زیر هر آور و چرا غ
بیار که من شر محکم گرفته ام تا که او چهار انج بار وزن پارگزد استه و کو ساله

ذکر و حسینی

اسے

در برگزرنده نشسته بود و می دیده تبرہ شد و گفت امی توجہ این درجت پر طور
کو ساله است که زبان درازی درین فشرده بود گفت چون نمک منی یاد

می پرسیده باشد

۲۴ شاعر نگفین بولانا شهاب الدین نقطه امده گفتگوست این قطعه
در وصف مکانه اصیل از وست

ماکانه ایوت از اصیل عجیب
که جهان را خلق خانے کرد
با ازین شغل دور کن او ما
با ازنه دست و گرفتار

اعلایت بیشه بود گویا این بیت درستان اوست

بعضی هر کس که دیدگشت او را مرگ گویا در استین دارد
چون بگویستان رفی و داشن بر رو گرفتند ش پر اور بخوارد
می پوشی گفت ازین مرد کامن ش مردمی آید و بکه می نگرم فربت من
خورد و ایست و ایش بست من مرد

۲۵ با قوت خشن دانی علامتی بخشانی شاعر نایست و عاصمی ای

چشمان من برویت و عالمی خپا

۲۶ بعد از این شوار نگفین بولانا مترون الیین از باقی بوده روزی شاد طها
ما دیش گفت و می بده که کمی که داشت نشنبید بعد از اطلاع این قطعه انشا نمود

از گرا نه بجز نشند گوشش
قول شه را که بود در نمین
یا می آن داشت کنگرانی گوش

از خنثیه لفاقت کرسے بر اسے دیدن پار می رفت و با دنخان
با خود پیچ برو اشت و بنا همراه آن دین بید که وسے خواهد گفت که چهرا
آور وسے خواهم گفت از بر اسے طعنان تو آوردہ امر چون پیش
وسے پیش است اگر ناقا از چاک پاچا مه خصیه هایش سے نو زند
پارش گفت بپوش گفت از بر اسے طعنان تو آوردہ امر آن درو
نمایه بفیض است انشاعه نوش گوششانی مکمل نامش

۲۵۴

نفت آقاست موسس آساس غشنه و شنوی و از شعر اسے
شاه عباس ماضی و صفوی از دست

که ابرو می سخا رسید که ندست من گرد و شهری از بیر تو میگردم لگمه کامی فری جران شب در ذکر دن	از ان دندان استعده او کند صد و بی هر ساعت در شهر تو میگردم چنوش است با و لفعت شکر و بازگردان
--	--

۲۵۵

شاعر و لکھاری صفا مفتح خله شنیده اسے اوست و این ایات از دست

بپد و فور نظر میدید شب را مرد ز دست سافی اگر بشکنیم خمار مرد بروی پار شکنده است تو بمار مرد	نیز هم پرسد از کوئی آن نگار امروز برگی که به زنی هم نجون زد پیش بنفشه خلد و ریحان رفعت و غنچه شب
---	--

۲۵۶

چامه زیب زراکت آفرینی ملا شیری قزوینی سوزن فاست مقر ارض طبیت بوده بخیاطی شاه عباس سجد بود که بار کوتاه قاست بود و منادید و لفاقت نیز لعل است روز سے ملا از هشتہ خود جسته شاه اتفاق و داده داشته تگزخت مطریان فخر شد که ملامی خواست که باشتر خود کار بگردند او بگردند	۹
---	---

کسی این سخن بباوشاو، سانید لا این قطعه طرح کرد و در خدمت شش بگذرانید

این سخن گردشت باشد قبضه نداشته باشد
کس بزرگالد کا یہ نزدیکی می پایم
آب در چکی میدهم که کسی پانع خوبی نداشی
میباش دل خوبی، نل کس
نیپکه سرزد و رفته سخا نه چند کس
دست ہوس کیست و راخوش فناز

ایکہ میگوئی بشری است مری کا ہے و
لیکے باور کروان کروں کہ با این گوئے
مازوہ پسازم بناخن باز داع غوش ا
بد و سخن کہ کمن جایی درول بر کس
بجست وجہی تو شرمند ہر میان شده و م
در دصلم می پیرم ازین لشکر کہ آیا

شاعر ماہر و عجیبت مستقیم علیکہ ستماب لدین پس عبد الکریم طبی از مجرمات ۲۰۵
بعینہ نظر و رآورده بشفاء المرض موسوی شکر ده چندی افسخ منظومہ او صع
در گیر مجرمات بنظر فقری آمد و ازان مجلسہ نسخہ اساس کے نظمه صد اوست

ن زید بجند حضرت بادشاہ
پیغمبر و سیاہ دگر جو عنی پیشی
جند از گھوگیر بستان سک
بیکھای کن تخت این بر جپار
دو چند ان ازان گیر و شکر نزے
نگهدار آن را پا کسند و جای
ہر آرڈر احتلاط سینہ و ار
غیری بست زن را کشی در کنار

دو ایست بر من مشوی باہ
ز عاقر قرہ موچس س موصلی
سان العصافیر خار غشک
ن کوچخ دل ملکن جل دبا کسار
کہا ای چین صفت بر پرے
ہمہ تختہ ار ای گیر و بسے
در ام از کنی زین برادر می نمار
چنان شہوت و تندی آر و بکار

دو ماوچ سخن پرور می پیر شاہی اکبری از قصود پروردہ شمعہ و مشوی ۲۰۶

متضمن فصله برا و خود سید موسیٰ نام لگان شده تشریف اپنکے سید درسته اگر
بزرگ رزنه موہونام خیفه گفت آخر جو پن موہورا بزم بخیر کشیدند چون بد
در فاق مجبو بخود فقد عیان شارکرده جنازه اش را از کوه پنهان محو به اش مکان زدند
آن نمازیں از عنده فه پیدو خود را بزرگین بینید اخت و محبته گفت و حکم
شهادت بزرگان را نموده همراه جنازه شد چون آن را فن کردند آن هم
جان غیرین خود بجانان سپرد این همپند بیت از آن مشهودی است

مسکر دعیا ندا که خاموش
اما نه مصال خود را آن
لهم اهمه هر بسته از ششم
و لمباشد و چفت نامد و تن طلاق
فرماد گدار و فتن باز از کر کم

هر چند ہوا ی دل زدمی جوش
در پیش نظر لال چوان
دل با بسال منشن گرم
کنانه و حنلوت دو مشتاق
عملکردن شود طبع گل از نار پلیں

استغفار اند از دل بچاشنی در ویکان بیعنیه که دل مرده در عیش

سیه می لاموری از باد خان علیشم خان کو کلناش خان بوده و با راجه
بزرگ در محاربه افغانستان شیب عدم میوده خوشگوت این طبق از دست

برائیک که از چشم من غرزو دیریزد

میر محمد حسین محتوقی ساوجی بمنداده مازم بیانگیر با دنایه شده بعضی
محبوس کشته و بوجه قاسم خان نجات یافته با بران رفته قصیده در حالت
افلاس خود که این دو بیت از ایشان گفت

زند و شب از نظاره اطفال خویشتر
چشم نامه اش کرد اہم مشوشم

من بچو ابر شان بته خرقه میگش
میگدم رساید دارم کیقدم مرا فتاب
فیروزه خیلی گرد ون بیت هست
چو شیراز و طرف میگشند پیغمبر

چون بر قم میدوند بجهة بسوی من
با خیان لطف در دشی سر و مر باشد شکا
در عشق هر کجا که بلند است پست است
ای عیش و گرفتار قبضه تقدیم

بابی میانی تشقی کزی میز استرفت جهان فرزینی در قیون خنائل علیه
در رشتا گردی میر علیا بیت الدین منصور شهره آفاق مزار ابا میر عما ذخیر
دوستی تمام بوده و در سال خصده شخصیت چهری رحلت نموده من دیوان

۲۰۱

شکوفه بیتو بود پنهانی داش مراد
و بده قیوب بکمالی و گرسان غریب
چو لاره داغ درون من از برون پیدا
نمیشه بود ازین پیشتر کنون پست
پی هر خند میگفتند در خلوات بمن گفت
پی فرع کناده و یگران با من محبت
بمن از اتفاقات او بحال خوشیش میگفت
سخن زحال من نامرا دنیا نکرد
چه کرده ام که بمن اعتماد نتوان کرد
حدیث این دل کافر نهاد نتوان کرد
هم بکشتنم امی شمع هزاران شده اند
بیسب جوی من جمله نکره و ای شده اند

بهار شند گشید دل و بیه بانغ را
روی نهان چو بکمالی و پر سر از خبر
ضرعه تقول پر غم از درون پیدا
و حمایش کنیه ادار دل تو بود در نی
خش آن عدم گر قیمان بمن بیل سخن
شدم خوشیدل بی خشم بنا نشک و بخیل
ز غیرت مردم آنساخت که غیر از نعال من غل
فغان که پیش تو از بندہ با امتوان کرد
ز من بیشنه کنی راز خویش را پنهان
تمام عمر در اندیشه بستان گذراند
ترحی که مراجعا خصم جان شده اند
کسان که بیچر قدم پیدا کردند و هم عمر